

Yhteisökoulut vahvistavat asuin yhteisöjen yhteisöllisyyttä

**– osallisuuden ja turvallisuuden tunteet syntyvät
asuinalueilla luottamuksesta ja vuorovaikutuksesta**

Staffan Lindqvist, Mona Särkelä-Kukko & Pentti Lemmetyinen

Tämä selvitys on saanut rahoitusta Koneen Säätiöltä
Setlementtijulkaisu 54

ISBN 978-952-7141-32-8 | ISSN 1456-2936

Setlementti

ROHKEASTI IHMISEN PUOLELLA

Sisältö

Johdanto	4
Yhteisötyön juuret setlementtityössä	6
Allaktivitetshuset – Community School Malmö	8
Lindängenin Allaktivitetshus – yhteisötyön keskus	9
Organisaatio	10
Lähestymistapa	11
Toiminta	12
Työntekijät	14
Yhteistyö	14
Koulun näkemys Allaktivitetshus-toiminnasta	15
Koulutuloksia	16
Turvallisuus	18
Seurantatutkimus	18
Oppilaiden ääniä	19
Haasteita ja kehitysalueita	20
Yhteisökoulut Suomessa	21
Yhteisön oma tila ja paikka	22
Yhteisökoulu käyntiin	23
Lopuksi	26
Lähteet	27

Johdanto

Asuinalueiden eriytymiskehityksestä on puhuttu laajasti Euroopassa viime vuosina. Elämis- ja asumismaailmojen eriytyminen on vahvistanut vastakkainasettelua myös suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomessa tilanne on asuinalueiden eriytymisen osalta vielä verrattain hyvä, mutta sosioekonomisia eroja eri alueiden välillä on jo havaittavissa (ks. Vilkama ym. 2014; Saarsalmi ym. 2014). Samalla osalla lähiöistä on negatiivinen stigma. (Turvallisuustalkoot – kansallinen rikoksentorjuntaohjelma 1999). Alueiden sosiaalisten erojen voimistumisesta ja vakiintumisesta huolimatta sosiaalinen eriytyminen on pääkaupunkiseudulla kansainvälisesti vertaillen maltillista. Pääkaupunkiseudulla on nähtävissä asuinalueiden välistä hierarkiaa, jossa keskimääräistä enemmän vieraskielisiä asuvilla alueilla on muuttotappiota. Muutto suuntautuu alueille, joilla vieraskielinen osuus väestöstä on lähtöaluetta pienempi (Vilkama 2011, 90.)

Asuinalueiden viihtyvyyteen ja asukkaiden turvallisuuden ja osallisuuden kokemuksiin vaikuttavat vahvasti kokemukset julkisesta tilasta ja omasta oikeutuksesta käyttää julkista tilaa. Julkisen tilan katsotaan lähtökohtaisesti olevan kaikille avointa, sillä jokaisella ihmisellä tulisi olla lupa oleilla julkisessa tilassa. Julkisen tilan käyttöön vaikuttavat erilaiset kohteesta riippuvat inklusiiviset tai eksklusiiviset sosiaaliset käytännöt (vrt. Koskela 2009; Kukko 2013; Massey 2005 ja 2008; Harvey 1973). Segregoituneilla ja turvattomilla asuinalueilla tämä normalisoiva valtarakenne näyttäytyy usein käänteisenä niin, ettei julkisessa tilassa uskalleta liikkua rikollisryhmien pelon ja yleisen turvattomuuden tunteen vuoksi. Elettyyn tilaan liittyvät vahvasti kokijan omat uskomukset, muistot, myytit, toiveet ja pelot (Lehtovuori 2005, 77). Ilmiöiden, jotka eivät asetu normalisoiviin valtarakenteisiin, koetaan haastavan julkisen tilan järjestystä, jolloin ilmiöitä pyritään hallitsemaan kohdistamalla niihin erilaisia hallinnan mekanismeja (vrt. Ridell ym, 2009). Tämä näyttäytyy segregoituneilla asuinalueilla valtakamppailuna tilan hallinnasta ja on Ruotsissa realisoitunut esimerkiksi autojen polttamisena, jengikäyttäytymisenä ja ammuskeluina. Tila edustaa meille yhtä keskeisimmistä tavoista kokea ja käsitteellistää maailmaa. (Massey 2008.)

Tilan tarkastelu on yksi hyvä esimerkki siitä, miten osallisuuden kokemukset rakentuvat lähellä arjessa, omissa lähiyhteisöissään ja asuinalueilla. Arjen osallisuuden kokemuksia vahvistamalla vahvistetaan myös asukkaiden motivaatiota toteuttaa laajemmin aktiivista kansalaisuuttaan. (vrt. Järg-Tärno 2014; Särkelä-Kukko 2014 ja 2016.) Tämän selvityksen tarkoituksena on kertoa, miten asuinalueiden yhteisöllisyyttä ja asukkaiden turvallisuuden tunteita voidaan tukea avaamalla julkisia tiloja laajemmin alueen asukkaiden käyttöön. Julkisia tiloja tässä selvitystyössä edustavat

erityisesti koulut, jotka ovat kouluajan ulkopuolella maksullisessa harrastekäytössä, esimerkiksi urheiluseuroilla, mutta joiden laajempi käyttöpotentiaali on vielä hyödynnettävää. Nämä tilat voitaisiin avata alueen asukkaiden yhteisötoiminnan paikoiksi, jolla vahvistettaisiin alueella asuvien luottamusta toisiinsa, turvallisuuden ja osallisuuden kokemuksia. Tällaisesta toimintamallista on saavutettu hyviä kokemuksia Ruotsissa, jossa asuinalueiden segregoitumiskehitys ja stigmatisoituminen ovat olleet vahvaa. Segregoitumista on tapahtunut niin sosiaalisen, demografisen kuin etnisen segregaaation näkökulmista (Andersson 1998a ja 1998b ja 2000.)

Tämä selvitys on toteutettu Koneen Säätiön rahoituksella. Selvityksessä esitellään Ruotsin Malmössä sijaitsevan Lindängenin Allaktivitetshus, joka on hyvä esimerkki kouluympäristössä toteutettavasta yhteisötyöstä sekä pohditaan, miten vastaava malli voisi toimia suomalaisessa ympäristössä. On hyvä huomioida, että Ruotsissa toimii useita erilaisia Allaktivitetshus-taloja. Lindängenin Allaktivitetshus pohjautuu niin sanottuun Community school -malliin ja eroaa perinteisistä Ruotsissa ylläpidettävistä monitoimitaloista.

Yhteisötyön juuret setlementtityössä

Setlementtityön juuret ovat sosiaalisessa yhteisötyössä. Setlementtiliike syntyi 1800-luvun loppupuolella Englannissa vastaamaan teollisen ajan kaupunkiyhteiskunnissa ilmenneisiin sosiaalisiin ongelmiin, kuten slummiutumiseen, kurjistumiseen ja syrjäytymiseen. Yliopistojen opiskelijat perustivat Lontoon köyhiin kortteleihin kansalaiskeskuksia, setlementtejä, joissa tarjottiin koulutusta, sivistystä ja tukea sosiaalisiin ongelmiin. Työskentelyn lähtökohtana oli luottamus ihmisten ja yhteisöjen omaan kykyyn löytää ratkaisuja vaikeisiin tilanteisiin.

Merkittävä osa yhteisösosiaalityön kehityksellä on yhdysvaltalaisella setlementtityön pioneerilla Jane Addamsilla. Hän perusti Chicago Hull House -nimisen setlementin, jossa sosiaalisten ongelmien katsottiin johtuvan epäinhimillisistä elinolosuhteista ja yhteisöjen heikoista sosiaalisista rakenteista, ei ihmisistä itsestään (Toikko 2008 104–105; Soydan 1999). Addams painotti köyhyyden ongelmien ratkaisussa vuorovai-kutteista suhdetta auttajan ja autettavan kesken. Näin molemmat oppivat toisiltaan. Toiminnan lähtökohtana oli muutos yhteisöissä ja yhteiskunnallisissa oloissa (Raunio 2009, 15–16).

Suomeen setlementtityö saapui vuonna 1890, kun Alli Trygg-Helenius avasi ensimmäisen kansankodin Helsinkiin. Pysyvästi setlementtiliike asettui Suomeen sisäl-lissodan jälkeen 1918. Suomalaisen setlementtityön perustana on aina ollut sillan rakentaminen eri tavalla ajattelevien ihmisryhmien välille. Arkinen työ on ihmisten kohtaamista ruohonjuuritasolla, yhtä paljon oppimista kuin opettamista, saamista kuin antamistakin. Työotteessa korostuu kunnioitus toimintaan osallistuvia kohtaan ja heidän osallisuutensa vahvistaminen. (ks. esim. Roivainen 2004; Roivainen 2001; Sternberg 2005; Eräsaari & Mäntysaari 2012.) Suomessa alettiin 1990-luvun lopulla puhua yhteisötyöstä ja myöhemmin yhteisösosiaalityöstä. Irene Roivaisen mukaan yhteisötyö-käsite otettiin käyttöön ensimmäisen kerran Setlementtiliiton Uusi yhteisötyö -hankkeessa (1998–2000).

Setlementtitoiminnan ideana on asettua asumaan (to settle down) naapuruston keskelle ja vastata alueella ihmisten arjesta ja yhteisöistä esiin nouseviin tarpeisiin yhdessä alueella asuvien ihmisten kanssa. Setlementtityön yhteisöllinen tausta antaa hyvän pohjan yhteisöllisten työmuotojen kehittämiseksi. Yhteisötyötä tekevien setle-menttien kokonaisvaltainen työote ja ihmisten arjen tilanteet huomioiva työskentely-tapa mahdollistaa yhteisön luottamuksen, arjen turvallisuuden ja osallisuuden tuntei-den vahvistumisen. Vuonna 2019 yhteisötyötä tehdään Suomessa 50 paikkakunnalla, 42 setlementin voimin. Yhteisötyö näkyy toiminnassa mukana olevien ihmisten

arjessa, niin konkreettisina matalan kynnyksen kohtaamispaikkoina ja setlementtitaloina, mutta ennen kaikkea yhteisöllisyyttä ja ihmisten omia voimavaroja vahvistavana työotteena. Työotteen tausta-ajatuksena on luottamus siihen, että ihmiset ovat aktiivisia toimijoita sellaisissa asioissa, jotka he kokevat itselleen mielekkäiksi ja joista he saavat iloa ja onnistumisen kokemuksia.

Seuraavassa luvussa on esitelty tarkemmin setlementtityön malli Allaktivitetshus, joka pohjautuu vahvasti setlementtityön yhteisötyön perinteeseen. Allaktivitetshus on hyvä esimerkki toimintatavasta, joka hyödyntää olemassa olevaa, asuinyhteisölle luontevasti tärkeää tilaa, vahvistaa tilan käyttöä ja kokoaa yhteisön asukkaita yhteen heidän omista toiveistaan ja tarpeistaan käsin. Samantyyppistä yhteisökouluajattelua ollaan rakentamassa myös Suomeen.

Allaktivitetshuset – Community School Malmö

Ensimmäinen Allaktivitetshus aloitti toimintansa Malmössa Lindängenin koulussa vuonna 2011. Toimintaa rahoitettiin osittain EU-hankkeella osana Lindängenin alueohjelmaa. Ajatuksena oli tavoittaa kaikenikäisiä, erityisesti tyttöjä ja naisia, joiden todettiin osallistuvan erittäin harvoin alueen kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan.

Erinomaisten koulutulosten sekä turvallisuuden ja hyvinvoinnin lisääntymisen tuloksena perustettiin viereiselle alueelle Hermodsdalin kouluun toinen Allaktivitetshus. Myös Hermodsdalissa monitoimitalokonsepti toimi erinomaisesti, minkä seurauksena monet koulut useilla asuinalueilla asettuivat jonoon päästäkseen mukaan Community school -konseptiin. Syksyllä 2018 aloittikin toimintansa jo kolmas Allaktivitetshus, tällä kertaa Apelgårdin koulussa Rosengårdin alueella.

Tätä selvitystä varten on koottu Lindängenin, Hermodsdalin ja Apelgårdin toiminnasta tietoja sekä haastateltu 23 toiminnassa mukana olevaa henkilöä. Haastattelut on tehty pääasiassa yksilöhaastatteluina. Haastatelluista kuusi henkilöä edustaa johtotehtävissä olevia, 11 toimintaa organisoivia tai ohjaavia tahoja ja neljä toiminnassa mukana olevia. Toiminnassa mukana olevia on lisäksi haastateltu selvityksen tekoaikoihin muihin tarkoituksiin ja näitä haastatteluja on hyödynnetty myös tässä selvityksessä.

Lindängenin Allaktivitetshus – yhteisötyön keskus

Lindängen on noin 7 500 asukkaan alue Malmössä. Se on tyypillinen miljoonaprojekti, jossa on lähes pelkästään kerrostaloasuntoja. Enemmistö asukkaista on maahanmuuttajia, edustaen useita eri kansallisuuksia. Verrattuna koko Malmön kaupunkiin Lindängenin työttömyysaste ja sairastapausten lukumäärä ovat huomattavasti korkeammalla tasolla. Koulutustaso ja keskitulot ovat taas selkeästi alhaisemmalla tasolla. Lindängenissä yhdistystoiminta on erittäin vähäistä.

Malmön Lindängen on yksi Ruotsin huonomaineisimmista lähiöistä. Se on 1970-luvulla rakennettu noin 8 000 asukkaan, runsaan sadan eri etnisen taustan omaavan ihmisen monikulttuurinen yhteisö. Kantaruotsalaiset ovat enimmäkseen muuttaneet pois alueelta, samoin ne maahanmuuttajat, jotka ovat paremmin sijoittuneet yhteiskunnassa. Työttömyysluvut ovat korkealla, samoin rikollisuus. Väkivalta- ja henkirikokset ovat yleisiä. Aluetta leimaavat rähjäisyys ja hoitamattomuus. Lindängen on yksi Ruotsin ns. no-go-lähiöistä. Vuonna 2017 Ruotsin poliisi asetti Lindängenin kaikista vakavimpaan kategoriaan urbaaneista alueista, joissa on korkeat rikollisuusluvut. Alueella on myös alhainen sosioekonominen status ja rikollisilla on negatiivinen vaikutus ihmisten toimintamahdollisuuksiin. (ks. Lindängenin tilanne: Police in Sweden - Nationella Operativa Avdelningen – December 2015. p. 29.)

Monikulttuurisuudesta ei luonnonvoiman lailla seuraa köyhyyttä, syrjäytyneisyyttä ja väkivaltaisia mellakoita. Näitä ilmiöitä nähdään siellä, missä osattomuus, näköalattomuus ja alhainen koulutustaso yhdistyvät yhteiskunnan syrjiviin rakenteisiin. Settlementiliike Suomessa ja Ruotsissa on viime vuosien aikana rakentanut keskinäistä yhteistyötä vastatakseen nähtävillä olevaan rakennemuutokseen. Lähtökohdana on ymmärrys siitä, että hyvinvointiyhteiskunnan rakenteet ovat muuttumassa molemmissa maissa. On ymmärretty, että pelkästään puoluepolitiikkaan ja virkamieskoneistoon perustuva uusien rakenteiden syntyminen ei onnistu. Tarvitaan yhä enemmän kansalaisyhteiskunnan rakenteiden vahvistamista ja laajoja yhteistyön verkostoja kansalaisyhteiskuntatoimijoiden, julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Tässä selvityksessä esitellään Malmössä toimiva lähiötyön malli, jonka kokemukset ja osaaminen on suomalais-ruotsalaisen yhteistyön kautta saatavissa Suomeen.

Näistä lähtökohdista Lindängenissä on tehty yhteisötyötä täysin uudella formaatilla jo vuodesta 2010 asti. Työ käynnistyi projektiluontoisesti sillä ajatuksella, että koska alueelle ei olla valmiita investoimaan kalliita vapaa-aikatoiminnan tiloja, nuorisotaloa, jne., pitää löytää malli, jossa olemassa olevat julkiset tilat otetaan uudella tavalla kansalaisten käyttöön. Suunnittelu keskitettiin lähiön peruskouluun, joka on

lähes tuhannen oppilaan koulu. Koulussa on luokkia esiopetuksesta peruskoulun 9. luokkaan asti. Ratkaiseva askel otettiin keskusteluissa koulun henkilökunnan kanssa siitä, että yhteiskunnan kannalta on yhtä tärkeätä, mitä tapahtuu koulussa koulutun- tien aikana, kuin niiden jälkeenkin.

Koulu, järjestöt, kaupungin sosiaali- ja nuorisotoimi muuttivat Lindängenin pe- ruskoulun koko asuinalueen keskuspaikaksi. Se on nykyisin Allaktivitetshus. Esi- ja peruskoulu ovat yksi sen aktiviteeteista, mutta eivät enää ainoita. Allaktivitetshus kokoaa viikoittain sadoittain ihmisiä yhteiseen toimintaan. Koulun luokahuoneet, kirjasto, kotitalous-, käsityö-, musiikki- ja it-luokat sekä liikuntasali ovat nyt koulutun- tien jälkeen asukastoiminnan käytössä. Kansalais- ja harrastustoimintaa ei jaotella ikäryhmien mukaisesti, vaan eri-ikäiset ihmiset ovat mukana samoissa toiminnoissa. Liikunta, musiikki, kädentaidot, ruoanlaitto, kuvataiteet, jne. yhdistävät nyt eri-ikäisiä ja eri kulttuuritaustoista olevia ihmisiä. Toimintaa koordinoi moniammatillinen ja ver- kostomainen tiimi, mutta keskeinen voimavara ovat vapaaehtoisesti talossa toimivat alueen asukkaat.

Lindängenin koulu sijaitsee aivan keskustan vieressä. Se on yli 600 oppilaan esi- ja peruskoulu. Allaktivitetshus-toiminnan alkaessa koulussa oli levoton ilmapiiri, alhaiset arvosanat ja paljon ilkeävaltaa.

Uudentyyppisen aluetoiminnan kehittäjäksi nimitettiin Karin Rahmberg. Hän sai budjettiraamit ja vapaat kädet toiminnan kehittämiseen alueen suurimpaan kouluun, Lindängeniin. Muita suuntaviivoja hänelle ei annettu. Rahmberg aloitti olosuhteiden ja tarpeiden kartoittamisen analysoimalla ympäristöä, keskustelemalla opiskelijoiden, vanhempien, kouluhenkilökunnan ja sosiaalityöntekijöiden, ym. kanssa. Hän päätti perustaa useita toimintaryhmiä koulun opiskelijoille koulun tiloihin. Kaikki toiminta tulisi olla ilmaista ja perustua kysyntään. Kaikki opiskelijoiden esittämät toiminta- ideat tulisi toteuttaa viikon sisällä. Hän myös palkkasi aikaisemmin koulun välitunti- vahtina työskennelleen miehen, Said Mekahalin, joka oli kasvanut alueella. Rahmberg oivalsi, että hän tarvitsi henkilön, jolla oli vankka sidos asuinalueeseen sekä hyvä pedagoginen kyky. Yhdessä he käynnistivät toiminnan, josta sitten kasvoi Allaktivi- tetshus. Vuonna 2013 Allaktivitetshus sai BRIS-yhdistyksen suuren palkinnon.

Tänä päivänä Allaktivitetshus-taloja on kolme; Lindängenissä, Hermodsdalissa ja Rosengårdissa. Alla on kuvattu talojen toiminta. Toimintakuvaukset perustuvat toiminnanjohtajien, kehityskoordinaattoreiden, yksikön päälliköiden, monitoimitalon osastopäälliköiden, opettajien, rehtoreiden sekä oppilaiden kanssa tehtyihin haas- tatteluihin. Materiaalia on myös Malmön kaupungin kulttuurihallinnon suorittamasta Allaktivitetshus-toiminnan alueanalyysistä 2019.

Organisaatio

Allaktivitetshus-talot ovat kunnallista toimintaa, joka parin projektijohtoisen vuo- den jälkeen on sisällytetty osaksi perustoimintaa. Päävastuu on kuitenkin muuttunut vuosien varrella. Alussa toiminta oli osa peruskoulun hallintoa ja vastuu kuului kysei- sen koulun johtajille ja lautakunnalle. Vähitellen Malmössä tehtiin uudelleenjärjestely

perustamalla paikallisia kaupunginosahallintoja, sisällyttäen kunnan koko toiminta yhteen maantieteelliseen alueeseen. Tämän järjestelyn tarkoituksena oli torjua "putkiajattelua" ja edistää yhteistyötä alueen sisällä. Vuonna 2018 toiminta organisoitiin uudelleen ja palattiin järjestelmään, joka perustuu toimialalautakuntiin. Tällöin Allaktivitetshus päättyi kulttuurihallinnon alaisuuteen. Toisen vaiheen uudelleenjärjestelyn syynä oli kaupungin sosioekonomiset erot, joita kaupunginosahallinnot entisestään vahvistivat.

Henkilökuntahaastattelut kertovat hyvin samansuuntaisesta asenteesta uudelleenjärjestelyihin. Kaikissa kolmessa vaihtoehdossa nähdään suuria etuja.

Kun Allaktivitetshus aloitti Lindängenin koulussa, oli hyödyllistä kuulua samaan hallintoon kuin koulun johtajat, joilla oli valtuuksia päättää koulutilojen käytöstä ja pitää monitoimitaloa tärkeänä kumppanina. Päätös Allaktivitetshusetin luomisesta tuli kuitenkin ylhäältä, eikä se ollut erityisen juurtunut koulun henkilökunnan keskuudessa. Kun konfliktit syntyivät, johtajat pystyivät puhaltamaan yhteen hiileen. Lopulta löydettiin hyviä yhteistyömuotoja ja konflikteja aiheuttaneet syyt vähenivät. Kun vähitellen siirryttiin kaupunginosahallintoon, Allaktivitetshus sijoitettiin samaan hallintoon kuin alueen kaikki muut kunnalliset toiminnot; sosiaalipalvelut, terveys- ja hoitopalvelut, kirjastot, jne. Tämä tarjosi alueella luonnollisen mahdollisuuden yhteistyön lisäämiselle ja hyvien paikallisten yhteistyörakenteiden luomiselle. Vuonna 2018 oli sitten aika siirtyä kolmanteen malliin, kun Allaktivitetshus päättyi kulttuurihallintoon yhdessä kaupunginteatterin, kirjastojen, kulttuurikoulun, ym. kanssa. Tämä loi luonnollisen yhteyden tärkeimpiin kulttuuri-instituutioihin ja avasi hyviä yhteistyömahdollisuuksia. Myös perinteisille kulttuuritahoille muutos oli myönteinen, koska yhteistyö avasi heille ovet vaikeasti saavutettaviin, sosioekonomisesti heikkoihin ryhmiin. Yhteenvetona voidaan todeta, että hallintomuutokset ovat kaikki olleet Allaktivitetshus-toiminnalle eduksi, kun eri organisaatioissa luotuja yhteistyörakenteita on kyetty ylläpitämään.

Allaktivitetshus-toiminta on yhteisötyötä (Community Work), jota perinteisesti Ruotsissa, kuten useimmissa maailman eri osissa, johtaa yleishyödyllinen järjestö. Yleisesti ottaen henkilökunta on tyytyväinen kunnalliseen työpaikkaan. Taloudellisesti vakaan työnantajan etuja pidetään parempina verrattuna yleishyödylliseen yhteisöön. Kuntien toimintaan liittyvät haitat koetaan toisinaan monimutkaisina ja byrokraattisina, mutta toisaalta taas Allaktivitetshus-konsepti perustuu joustavuuteen ja ihmisten tarpeiden kohtaamiseen ja täyttämiseen. Näitä hyötyjä pidetään kuitenkin tärkeämpiä.

Lähestymistapa

Keskustellessa monitoimitalon henkilökunnan kanssa on silmiinpistävää, miten voimakkaasti sama lähestymistapa toiminnasta on omaksuttu. Toiminta perustuu järjestelmäteoreettiseen lähestymistapaan, jossa keskitytään ongelmanratkaisuun. Pohjana on myös ajatus olla toiminnassa mukana oleville mahdollistajana prosessissa, jossa voimaantuminen (empowerment) on keskeistä. Lähestymistapa auttaa oppilaita

ja muita asukkaita käynnistämään toivottuja aktiviteetteja. Toiminta ei ole staattista, vaan kehittyy asukkaiden haluamaan suuntaan. Kun hyvinvointi, turvallisuus ja luottamus lisääntyvät, se luo edellytykset koulussa menestymiseen ja työllistymiseen sekä pohjan hyvään elämään.

Allaktivitetshus-toiminnan perustajien ideana oli luoda turvallinen pohja tai raamit niin, että organisaatiolla, toiminnalla ja ihmisillä on mahdollisuus aktiivisesti kehittyä yhdessä. Lähestymistavan säilyttämiseksi henkilöstöä koulutetaan ratkaisukeskeisessä vuoropuhelutekniikassa, jota myös seurataan. Lisäksi johtajat saavat jatkuvaa ohjausta.

Toiminta

Allaktivitetshusissa järjestetään vain sellaista toimintaa, jolle on tarve eli josta on kysyntää. Samalla varmistetaan, että tarjotaan kaikkia toivottuja aktiviteetteja. Allaktivitetshus on paikka, jossa ei pelkästään hengaila, vaan kaikki tapahtuu osana isompaa toiminnallista prosessia. Tärkeää ei ole se, mikä toiminta on kyseessä, koska toiminta on enemmän keino kuin varsinainen tavoite. Sen sijaan toiminnan maksuttomuus on tärkeää. Syynä on se, että näillä alueilla pienikin maksu on useimmille este osallistumiselle.

Toinen periaate on, että jokaisessa toiminnossa on kaksi ohjaajaa. Ohjaajina voi toimia oma henkilökunta, palkattu asiantuntija tai vapaaehtoinen. Lapsia ja nuoria kannustetaan toimimaan avustajina ryhmissä. Avustajana oleminen onkin erittäin suosittua ja yleistä. Aikuisten ryhmissä ohjaajina toimivat periaatteessa aina alueella asuvat vapaaehtoiset. Ainoa poikkeus on aikuisten zumba-tunnit, joihin osallistuu 70 naista joka viikko.

Toimintaryhmät aloittavat 20 minuuttia koulun päättymisen jälkeen. Ajatuksena on, että toiminta on koulupäivän luonnollinen jatke. Tarjolla on myös ilmaisia hedelmiä toiminnan yhteydessä. Yksi tärkeä syy toimintojen alkamiseen heti koulupäivän päätyttyä on, ettei välillä käydä kotona. Tämä on todettu tärkeäksi erityisesti tyttöjen kohdalla. Jos tytöt menevät kotiin koulun jälkeen, he eivät todennäköisesti saa lupaa palata kouluun ja osallistua toimintaan. Monien tyttöjen odotetaan osallistuvan kotitaloustöihin, koulutehtäviin, ym. Alueen vanhemmat luottavat kouluun institutionaalisuudesta suuresti. Kun toiminnot ovat koulupäivän jatkeena, osallistuminen onnistuu helpommin. Tämä on johtanut siihen, että toimintaan osallistuu yhtä paljon tyttöjä kuin poikiakin.

Allaktivitetshus on myös ottanut käyttöön ilmaiset aamiaiset. Monet eivät kotona saa lainkaan aamiaista, mikä tekee oppilaista aamupäivän kuluessa väsyneitä ja voimattomia. Alun perin aamiaisesta vastasi Punainen Risti yhdessä vapaaehtoisoppilaiden kanssa, mutta nyt oppilaat huolehtivat aamiaistarjoilusta yhdessä opettajan tai toiminnanjohtajan kanssa. Koulupäivän välitunneilla ohjaajat vetävät pelejä ja muita aktiviteetteja, keskustelevat oppilaiden kanssa ja suunnittelevat toimintaa.

Viikossa on noin 80 erilaista aktiviteettia; iltapäivisin, iltaisin ja viikonloppuisin. Lasten ja nuorten toiminta päättyy viimeistään klo 19.00. Aikuisten aktiviteetit

alkavat arkisin aikaisintaan klo 18.00 ja päättyvät viimeistään klo 21.00. Suurin osa aikuisten toiminnoista tapahtuu kuitenkin viikonloppuisin. Esimerkkejä aktiviteeteista ovat jalkapallo, tanssi, ruoanlaitto, leivonta, kotitehtävät, poika- ja tyttöryhmät, nyrkkeily, käsityöt, kitaransoitto, rytmiiikka ja pianonsoitto. 9. luokan loppuun käyneet nuoret ylläpitävät kaverisuhteita "After school" -ryhmissä. Ryhmissä ohjaajat auttavat myös lukion kesken jättäneitä nuoria ja auttavat heitä löytämään muuta tekemistä. Aikuisille on tarjolla esimerkiksi zumbaa, arabian kielen opiskelua, ruoanlaittoa ja jalkapalloa.

Monet ryhmät toimivat "kokeile tätä" -periaatteella. Näin osallistujat voivat helpommin valita sen jälkeen jotain, josta erityisesti tykkäävät. Ohjaaja on myös velvollinen tekemään kotisoittoja vähintään kahden lapsen vanhemmille ja kertomaan, missä heidän lapsensa on suoriutunut erityisen hyvin. Tämä kuulostaa melko yksinkertaiselta, mutta on osoittautunut erittäin tärkeäksi sekä nuorille että vanhemmille, jotka ovat tottuneet käymään keskustelua ainoastaan silloin, kun jotain ikävää on tapahtunut.

Alueilla, joilla kyseiset Allaktivitetshus-talot sijaitsevat, esiintyy myös törkeää nuorisorikollisuutta. Uutiset joukkoammuskeluista tulevat yleensä juuri näiltä kolmelta asuinalueilta. Allaktivitetshus ei katso tehtäväkseen käsitellä näitä tapahtumia, vaan painopiste on varmistaa, että toiminnassa mukana olevat lapset eivät vajoa rikollisuuteen. Toiminnasta kiinnostuneet nuorisorikolliset ovat tietenkin tervetulleita, edellyttäen että sääntöjä noudatetaan. Ehtona on, että he jättävät aseensa ja luodinkestävät liivit autoon.

Työntekijät

Lindängenin ja Hermodsdalin Allaktivitetshus-taloissa on kuusi vakituista työntekijää, jotka työskentelevät 75–100 % viikossa. Työntekijöistä yksi on kehittämiskoordinaattori, joka osittain toimii ohjaajana ja vastaa myös alueen yhteistyökumppanuuksista. Muut vakituiset viisi henkilöä ovat ohjaajia. Kummassakin Allaktivitetshusissa on yhteinen kokopäiväinen kehityspäällikkö, joka vastaa aikuisten toiminnasta. Näiden lisäksi on kokonaisvastuullinen, kokopäivätoiminen osastopäällikkö.

Apelgårdin koulussa budjetti on puolet pienempi ja työntekijöitä on siksi vähemmän. Kouluun mahtuu vain 220 oppilasta. Apelgårdin koulussa toimii kuitenkin myös kehittämiskoordinaattori, joka vastaa rahoitushakemuksista. Vakituisten työntekijöiden lisäksi kaikilla taloilla on useita tuntipalkkaisia ohjaajia, jotka kutsutaan toimitaan tarpeen mukaan.

Alkuvaiheessa Allaktivitetshusissa oli vain kaksi vakituista työntekijää ja loput tuntipalkkaisia. Työehtoja on kuitenkin parannettu ja pyrkimyksenä on tarjota työtehtäviä, jotka tarjoavat turvallisuutta ja palkan, jolla voi elää. Työntekijöille ei ole erityisiä koulutusvaatimuksia. Henkilökohtainen soveltuvuus tehtävään on ratkaisevaa. Perusnäkemysten ymmärtäminen ja omaksuminen on tärkeää. Lisäksi tavoitteena on, että henkilöstöllä on erilaisia kiinnostuksen kohteita ja että heidän taustansa ovat erilaisia. Toisinaan mukaan tarvitaan henkilö, jolla on erityistä kiinnostusta musiikkiin tai urheiluun ja joskus voi olla eduksi, jos työntekijällä on erityinen kielitaito. Yhdistelmä, joka koostuu esimerkiksi sosiologeista, sosionomeista, henkilöstöasiantuntijoista, vapaa-ajan ohjaajista ja henkilöistä, jotka ovat ensimmäisessä työpaikassaan lukion jälkeen, on huikean monipuolinen. Kaikki uudet työntekijät saavat koulutusta vuoropuhelutekniikassa. Aluetietoisuus on plussaa, mutta ei välttämättömyys. Monet työntekijät ovat kasvaneet alueella, mutta sittemmin muuttaneet muualle. Asuminen työpaikan kanssa samalla alueella ei yksityisyyden takia ole suositeltavaa. Kaikki työntekijät ovat 19–35-vuotiaita.

Yhteistyö

Allaktivitetshus pyrkii laajaan yhteistyöhön paikallisten toimijoiden ja muiden kaupunginosien kulttuuritalojen kanssa.

Yksi tärkeimmistä yhteistyökumppaneista ovat alueen kiinteistöjen omistajat. Lindängenissä asunnot omistavat pääasiallisesti Stena Fastighet, MKB (kunnallinen asuntoyhtiö) ja Trianon. Ne ovat ymmärtäneet Allaktivitetshusin tuoman lisäarvon ja tukevat toimintaa säännöllisesti esimerkiksi järjestämällä kesäisiä pihajuhlia. Alueellisen työn myönteiset seuraukset on erityisen hyvin otettu vastaan Trianon-yhtiössä. Se on rakentanut alueelle uusia taloja ja palkannut 20 % työntekijöistä Lindängenistä.

"Aluetiimin" kanssa pidetään kokouksia joka kuukausi. Kokouksissa keskustellaan tapahtumista, viihtyvyydestä, turvallisuudesta ja muista yhteistyömuodoista. Kokouksiin osallistuu kunnallisten toimintojen edustajat, alueella toimivien järjestöjen edustajat sekä paikallinen ICA-kauppias.

Koulun johdon kanssa on viikoittain kokous, jossa tiedotetaan ja suunnitellaan yhdessä tulevaa toimintaa. Keskusteluissa Allaktivitetshusin työntekijöiden ja vapaaehtoisten kanssa korostuu positiivisen yhteistyön merkitys, mitä pidetään täysin ratkaisevana työn tulosten kannalta. Hermodsdalin ja Apelgårdin kouluissa oltiin alusta alkaen hyvin innokkaita saamaan Allaktivitetshus-toiminta koulun tiloihin. Asia oli pohjustettu ja jalkautettu hyvin myös opettajien keskuudessa. Yhteistyö on ensimmäisestä päivästä lähtien toiminut hyvin.

Lindängenin koulussa tilanne oli erilainen. Toiminnan alkaessa ei tiedetty, mitä Allaktivitetshus-toiminta tarkoittaisi käytännössä. Päätös oli tullut ylhäältä eikä koulun puolelta. Aluksi opettajat kokivat hankalaksi sen, että erilaiset ryhmät käyttivät koulun tiloja päivisin ja iltaisin. Syntyi joitakin konflikteja, jotka ratkaistiin ylemmän tason johtajien toimesta. Johtajat painottivat, että Allaktivitetshus-toiminta on yhtä tärkeä kuin koulu ja tiloja tulisi käyttää tasavertaisesti. Ajan mittaan tilanteista on selvitty ja nyt täälläkin ollaan erittäin tyytyväisiä yhteistyöhön. Allaktivitetshus-toiminnan saamisella kouluun on todettu olleen useita myönteisiä vaikutuksia.

Koululla on kokonaisvaltainen tehtävä, johon myös Allaktivitetshus-toiminta voi yhtyä. Muutoin koululla on selkeät tavoitteet opetussuunnitelman mukaisesti. Allaktivitetshus-toiminnan ensisijainen tehtävä taas on kohdata sosiaalisia haasteita, tehdä työtä turvallisuuden ja viihtyvyyden lisäämiseksi sekä luoda uskoa tulevaisuuteen. Allaktivitetshus-toiminnan ensisijaiset tavoitteet eivät ole oppilaitten pysymisessä koulutavoitteissaan. Se kuitenkin vaikuttaa myönteisesti myös koulutukseen sekä alueen yhteisöllisyyteen.

Jotta yhteistyö onnistuisi parhaimmalla mahdollisella tavalla, on tärkeää sopia selkeästä vastuunjaosta ja siitä, miten asioita sovelletaan käytännössä. Suunnittelun, virallisten tapaamisten ja epävirallisten keskustelujen kannalta jatkuvan dialogin ylläpitäminen on oleellista.

Koulun näkemys Allaktivitetshus-toiminnasta

Apelgårdin koulu oli toivonut Allaktivitetshus-toimintaa jo useita vuosia ennen sen toteuttamista syksyllä 2018. Näin ollen aikaa oli runsaasti asian valmistelemaan henkilöstölle. Kun toiminta vihdoinkin oli jalkautettu, kaikki olivat innostuneita ja näkivät vain myönteisiä seurauksia.

Keskusteluissa henkilökunnan kanssa on noussut esiin kaikkien erittäin myönteinen mielipide toiminnasta. Jo se, että koulussa on enemmän aikuisia paikalla, luo turvallisuuden tunteen ja auttaa opettajia keskittymään keskeisiin tehtäviinsä. Retkille ja opintomatkaille lähtö on helpompaa Allaktivitetshusin henkilökunnan osallistuessa niihin. Myös kaikille tarjottava aamiainen nähdään erittäin myönteisenä asiana, koska monet lapset eivät saa aamiaista kotona. Toiminta on koulun mielikuvalle myönteinen ja miellyttävä asia.

Allaktivitetshusin kokoontumistila on aina avoinna lounastauon aikana. Kokoon-tumistilasta on muodostunut areena, jossa lapset, opettajat ja ohjaajat voivat seurustella rennosti ja tasavertaisesti. Tila on onnistuneesti keskellä koulua ja siihen on

helppo livahtaa sisään. Allaktivitetshus-toiminnan tekemä työ ihmissuhteiden luomissa on äärimmäisen arvokasta oppilaille kuten myös vanhemmille. Toiminta löytää myös riskivähyhykkeillä liikkuvat oppilaat, joihin opettajien aika ja huomio ei riitä. Avainten, siivouksen, yms. aiheuttamat lisäkustannukset ovat hyvin pieniä suhteessa siihen, mitä toiminnasta saadaan takaisin. Keskusteluissa korostuu myös Allaktivitetshus-toiminnan merkitys koulutulosten parantumisessa.

Kouluun suunnattu ilkivalta ja vahingot ovat vähentyneet minimiin toiminnan käynnistymisen jälkeen. Tämä johtuu siitä, että oppilaat eivät halua tehdä tuhoa paikassa, jossa tehdään paljon mukavia asioita ja jossa ylläpidetään tärkeitä ihmissuhteita. Lisäksi vanhemmat osallistuvat moniin toimintaryhmiin ja olisi kiusallista aiheuttaa heille harmeja.

Koulutuloksia

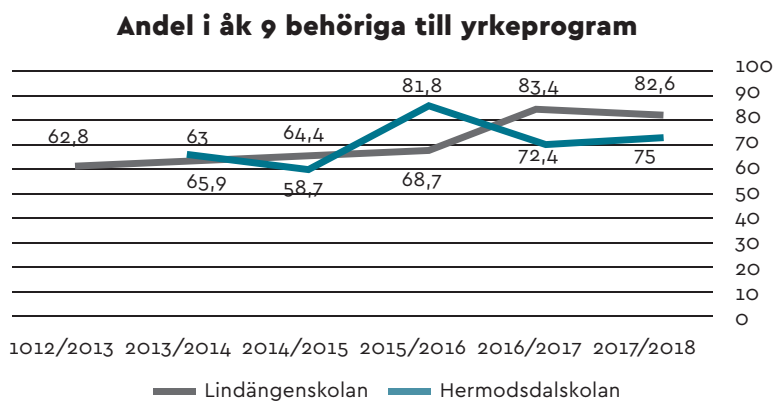
Toimintaa aloitettaessa peruskoulun yläluokilla olevilta oppilailta tiedusteltiin heidän tulevaisuudensuunnitelmiaan. Odotukset eivät olleet korkealla. Korkeakoulu- tai muutoin korkeampaa koulutustasoa ei kukaan pitänyt itselleen mahdollisena. Lindängenin peruskoulu olikin valtakunnallisessa vertailussa yksi huonoimmista ja levottomimmista peruskouluista.

Kuluvana vuonna sama haastattelu uusittiin nykyisille peruskoulun yläluokkalaisille. Muutos edelliseen mittaukseen oli suuri. Nyt monet suunnittelevat lukioon menoa ja sen jälkeen akateemisia opintoja. Kaiken kaikkiaan usko tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiin oli huomattavasti aiempaa korkeammalla. Alustavat tiedot Ruotsin peruskoulujen vertailusta 2018 kertovat, että Lindängenin peruskoulu ei ole enää huonoimpien joukossa vaan yksi parhaista. Ihmiset Lindängenissä uskovat, että Allaktivitetshus on tuonut muutoksen. Muutos näkyy monessa muussakin asiassa. Aiemmin ongelmana oli, että vanhemmat eivät kannustaneet ja tukeneet lapsiaan koulunkäynnissä, koska heidän oma asenteensa koulua kohtaan oli nurja tai he kokivat, etteivät itse olleet päässeet mukaan yhteiskunnan elämään. Nyt, kun Allaktivitetshus on heille mieluinen harrastus- ja kokoontumispaikka, heidän on helpompaa suhtautua lasten koulunkäyntiin kannustavasti. Kokemus on, että monen työelämän ulkopuolella olevan aikuisen ihmisen sosiaalinen osallisuus on ratkaisevasti lisääntynyt ja ruotsin kielen taito harjoituksen kautta parantunut.

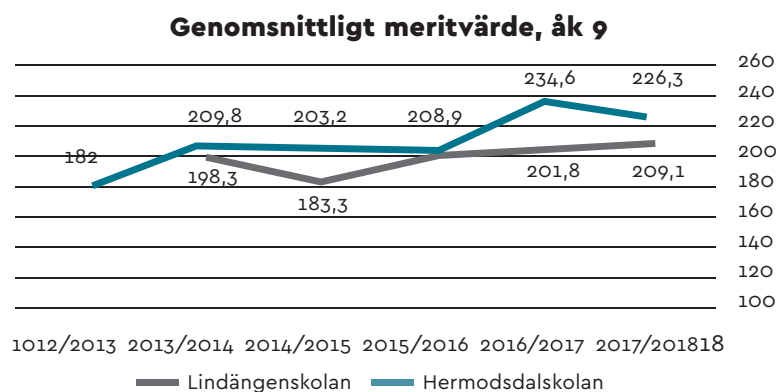
Kun myönteinen prosessi pääsee alkuun, se tuo mukanaan uusia asioita. Yksi näistä on validaatiotyö. Kun alueen asukkaat ovat lähteneet mukaan erilaisiin toimintoihin on huomattu, että heillä on monia taitoja ja osaamisia, jotka on hankittu epämuodollisissa yhteyksissä ja joita ei aiemmin ole huomattu. Validoinnin kautta on ollut mahdollista tunnustaa, tunnustaa ja tehdä näkyväksi tällaista osaamista. Luotettavan prosessin kautta nämä taidot voidaan todistettavasti osoittaa. Tämä lisää ihmisten mahdollisuuksia työhön ja opiskeluun. Merkittävää on myös ihmisten omanarvontunnon lisääntyminen. Uusimpana myönteisenä merkinä on alueen yritysten mukantulo. Nämä tarjoavat nyt ihmisille mahdollisuuksia tulla vähintään validointiprosessin ajaksi yritykseen näyttämään taitonsa todeksi aidossa ympäristössä.

Siitä lähtien, kun monitoimitalo aloitti toimintansa Lindängenissä, arvosanat ovat parantuneet merkittävästi. Ohessa kaksi kaaviota:

Yllä näkyy osuus niistä 9.-luokkalaisista, joilla on pätevyys lukion ammatillisiin opintoihin. Pätevyyteen vaaditaan hyväksytty todistus (A-E) aineissa ruotsi/ruotsi toisena kielenä, englanti ja matematiikka sekä viisi muuta ainetta (yhteensä kahdeksan kouluainetta). Sininen viiva edustaa Hermodsdalin koulua ja harmaa viiva Lindängenin koulua. Kehityssuunta molemmissa kouluissa on viime vuosina ollut positiivinen.

Keskimääräinen ansioarvo² 9.-luokkalaisilla. Ansioarvo perustuu oppilaan 16 parhaaseen aineeseen. Vuodesta 2014/15 alkaen ansioarvo lasketaan 17 oppiaineesta, valinnaisia, muita kieliä lukevilta oppilailta. Pidemmän vertailujakson havainnollistamiseksi kaavio näyttää kuitenkin ansioarvot perustuen 16 aineeseen kaikilta lukuvuosilta. Sininen viiva edustaa Lindängenin koulua ja harmaa Hermodsdalin koulua. Myös tämän seurannan perusteella voidaan todeta, että tuloskehitys kouluissa on Allaktivitetshuset-toiminnan käynnistymisen jälkeen ollut nousujohteinen.

² Ruotsissa käytössä oleva seurantatapa

Kaikki tilastot koskevat 9. lukuvuoden oppilaita. Uusien oppilaiden ja tuntemattomista taustoista tulevien oppilaiden osuus on kasvanut katsauskaudella (vertailussa vuodet 2014/15 ja 2017/18 Hermodsdalissa 10,3 %:sta 13,9 %:iin ja Lindängenissä 6,7 %:sta 15,4 %:iin). Koulujen oppilasmateriaali on selkeästi nykyään haastavampi ja silti on kuitenkin pystytty nostamaan keskimääräisiä kouluarvosanoja.

Lindängenin koulussa on oppilaita 630 ja Hermodsdalin koulussa noin 550. Molemmissa kouluissa on yhdeksän luokkaa. Allaktivitetshus-toiminta käsittää tänä päivänä noin 60–80 aktiiviteettia viikossa taloa kohden. Vuonna 2017 toiminnassa oli mukana yhteensä 44 088 kävijää, joista noin 13 % oli yli 18-vuotiaita. Sukupuolijakauma monitoimitaloissa on tasainen. Lindängenissä vuonna 2017 osallistujista oli yhteensä 12 016 tyttöä/naista ja yhteensä 11 453 poikaa/miestä. Hermodsdalissa puolestaan yhteensä 9 476 tyttöä/naista ja 11 143 poikaa/miestä.

Hermodsdalissa noin 75 % oppilaista osallistuu säännöllisesti vähintään yhteen toimintaryhmään, mutta kaikki oppilaat ottavat osaa suurempiin tapahtumiin. Lindängenissä luku on hieman pienempi. Vuonna 2019 noin 20 % toiminnoista on tarkoitettu aikuisille. Näihin osallistuvista noin 70 % on naisia.

Turvallisuus

Aluksi oli huolta siitä, miten turvallisuus varmistetaan ovien ollessa auki koulupäivän päättymisen jälkeen. Uhkakuvat ovat kuitenkin osoittautuneet turhiksi.

Ohjaajille ja vapaaehtoisille kehitettiin avainjärjestelmä ns. tunnisteilla. Avaimet luovutetaan kuitista vastaan ja perusasenne asiassa on, että vastuu otetaan, kun se tarjotaan. Kun ihmisiin luotetaan, he osoittautuvat luottamuksen arvoisiksi. Toistaiseksi se on toiminut hyvin.

Kun pienten lasten koulupäivä päättyy, heidän toimintansa alkaa samassa talossa ja silloin koulun ovet ovat vielä avoinna. Kun vanhempien lasten koulupäivä päättyy, koulu on jo lukittu, mutta siinä vaiheessa kaikilla ohjaajilla, sekä vakituisilla että vapaaehtoisilla, on avaimet. Ovia ei voi jättää auki pitkäksi aikaa (hälytys menee päälle ja vartijat tulevat), joten ohjaajien täytyy päästää toimintaan osallistujat sisään. Tämä käytäntö on toiminut erinomaisesti alusta alkaen.

Seurantatutkimus

Lindängen kohti tulevaisuutta -ohjelmaan kuuluva Allaktivitetshus-malli on arvioitu ulkopuolisen, Kungliga Tekniska Högskolanin (KTH) toteuttaman seurantatutkimuksen avulla. Seurantatutkimuksessa on havaittu useita positiivisia vaikutuksia. Myös seurantatutkimus nosti esille se, ettei mallin tärkein menestystekijä ole itse toiminta, vaan arvot, jotka saavutetaan kokoontumispaikan yhteisöllisyyden, luottamuksen ja paikallisten roolimallien kautta. Toiminnalla on integroiva vaikutus sukupolvirajojen yli ja se avaa myös esteitä erilaisissa taloudellisissa olosuhteissa asuvien Malmön asukkaiden kesken. Lyhyesti sanottuna Allaktivitetshus-toiminta edistää kaupungin sosiaalista kestävyttä.

Tämän arvioinnin lisäksi toimintaa seurataan ja arvioidaan jatkuvasti, pääosin kvantitatiivisena tai kyselykaavakkeiden avulla.

Tavoitteena on löytää mittaustapa Allaktivitetshus-toiminnan vaikutuksesta ja ennen kaikkea saavutetun luottamuksen vaikutuksista toiminnassa mukana olevien arjen hyvinvoinnille ja yhteisölle. Toisen hankkeen, "Jämlik hälsa" (tasa-arvoinen terveys), puitteissa tällaista tutkitaankin jo ja tuloksista toivotaan lisää tietoa.

Oppilaiden ääniä

Ali on 15-vuotias ja käy Apelgårdin koulua. Joka aamu klo 7.20 hän on paikalla koulun ruokasalissa ja valmistelee aamiaista yhdessä opettajan kanssa. Aamiainen tarjotaan kaikille halukkaille oppilaille. Hän sanoo saavansa positiivista energiaa osallistumisesta. Hänen ystävänsä ajattelevat, että hänen pitäisi mieluummin olla kotona nukkumassa, mutta hänen isänsä ja äitinsä ovat ylpeitä hänestä. Palkkiona hän saa todistuksen panoksestaan, mutta myös mahdollisuuden kokeilla tarjoilijan tehtävää hotellissa.

"Allaktivitetshus on hyvä idea! Kaikki saavat osallistua, ottaa vastuuta ja noudattaa sääntöjä. Itse saan apua kotitehtävissä, pelaan jalkapalloa ja olen poikaryhmässä. 9. luokan jälkeen aion käydä Kuljetusohjelman ja minusta tulee kuorma-autonkuljettaja."

Miralem käy Lindängenin koulussa ja auttaa pienten lasten jalkapalloharjoituksissa.

"Koulun jälkeen menen kotiin syömään, palaan takaisin ja toimin tuomarina pikkulasten peleissä. Oma ryhmäni, jossa on hieman vanhempia lapsia, aloittaa vartin yli kolme ja pelataan kello viiteen saakka."

Tulin ja Mariam ovat molemmat 11-vuotiaita ja osallistuvat Lindängenin koulun leivontaryhmään. Mariamin mielestä on hyvä tehdä jotain koulupäivän päätyttyä.

*"Muuten istuisi vain kotona ja olisi tylsää."
"On myös hauskeempaa mennä kouluun, kun on jotain hauskaa mitä odottaa",
Tulin jatkaa.*

Amir, 15, syö aamiaista joka aamu Lindängenin koulussa.

"Jos ei syö aamiaista, ei saa energiaa eikä jaksakaan keskittyä koulutyöhön."

Lisää ääniä sekä nuorilta että henkilökunnalta löydät Fritidsforumin elokuvasta (2018)
<https://www.youtube.com/watch?v=92JD4vQ8o-U>

Haasteita ja kehitysalueita

Haastatteluisissa käsiteltiin myös joitakin haasteita ja mahdollisia kehitysalueita.

Yksi haaste on se, miten tehdään yhteistyötä jo olemassa olevien alueen yhdistysten kanssa. Allaktivitetshusia voidaan pitää eriarvoisena kilpailijana yhdistyksille, koska toiminta on ilmaista, kun yhdistykset taas joutuvat veloittamaan osallistumismaksuja selviytyäkseen. Yksi tapa on tarjota yhdistyksille mahdollisuus harjoittaa toimintaa koulun tiloissa. Yhdistyksillä kun on usein hankala löytää sopivia tiloja ilman budjettihaasteita.

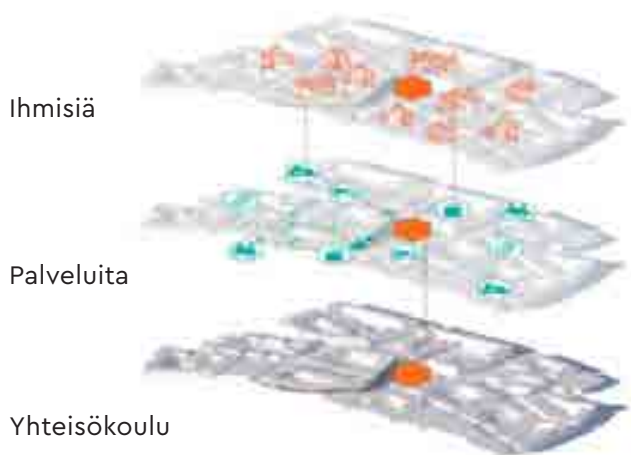
Toinen haaste on luoda suhteita ja luottamusta Allaktivitetshus-toimintaan. Se on kuitenkin pohjimmiltaan koko konseptin perustana. Siinä on työtä jokaiselle päivälle. Yksi esille nostettu kehitysalue on toiminnassa mukana olevien henkilöiden seurantatiedon kerääminen. Jotkut aktiviteetit ovat sinänsä vain aktiviteetteja ja positiivisia itsessään. Samalla pitää pystyä hyödyntämään toiminnassa saatuja suhteita ja tukea ihmisiä eteenpäin elämässä. Tämä vaatii paljon henkilökunnalta, erityisesti kun on kyse viikonloppujen aikuisaktiviteeteista, joissa ohjaajat ovat vapaaehtoisia.

Haasteena voi myös olla alueen asukkaiden toiveisiin vastaaminen ja toiminnan kehittäminen tavalla, jossa aloite ei aina tule suoraan asukkailta. Tämä vaatii tasapainoilua, joka ei aina ole kovinkaan helppoa. Välillä haasteena on rakentaa edellytyksiä, luoda sitoutumista ja sellaisia rakenteita, joilla alueelliset toiminnot voisivat toimia itsenäisesti, vaikka kunta päättäisi vähentää tai lopettaa Allaktivitetshus-toiminnan.

Yhteisökoulut Suomessa

Edellä esitelty Allaktivitetshus-toimintamalli (Community school) sopii hyvin siirrettäväksi suomalaiseen toimintaympäristöön. Myös Suomessa koulut voivat luontevasti olla toimintapaikkoja, jotka kokoavat alueen lapset ja nuoret yhteen ja tavoittavat hyvin myös heidän vanhempansa. Tässä vaiheessa kutsumme Allaktivitetshus-toimintamallia yhteisökouluksi. Yhteisökoulun lähtökohtana on tilojen helppo saavutettavuus ja koulun avautuminen laajemmin alueella asuvien käyttöön. Yhteisökoulun toimintojen on toisaalta tarkoitus tukea lasten ja nuorten koulumenestystä ja oppimista sekä sosiaalisia suhteita, mutta myös vahvistaa alueen asukkaiden yhteisöllisyyttä, luottamusta ja turvallisuuden tunnetta. Parhaimmillaan yhteisökoulu toimii vahvana alueen yhteisöllisyyden rakentajana, joka vahvistaa asukkaiden kiinnittymistä asuinalueeseen sekä halua vaikuttaa yhteisön ja kunnan asioihin.

Lähtökohtana yhteisökoulun perustamiselle on, että yhteisökoulu on tila ja paikka, joka tarjoaa mahdollisuuden alueen ihmisille kokoontua, osallistua ja ideoida toimintaa koulupäivän ulkopuolella tyhjillään oleviin tiloihin. Parhaimmillaan yhteisökoulusta muodostuu alueen asukkaiden yhteinen toiminta- ja kokoontumispaikka, joka yhdistää eri-ikäisiä ja eri taustoista tulevia asukkaita luontevasti toimimaan yhdessä. Yhteisökoulu on eräänlainen alueen sydän, joka kokoaa ihmiset ja alueen palveluntuottajat, yhdistykset ja yritykset yhteiseksi toimintaverkostoksi ihmisten arjen hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Yhteisökoulu tarjoaa myös uudenlaisia oppimiseen, osaamisen jakamiseen ja ilmiöiden tunnistamiseen liittyvän toiminnan mahdollisuuksia koulupäivän aikana, mikäli näin halutaan.

Yhteisön oma tila ja paikka

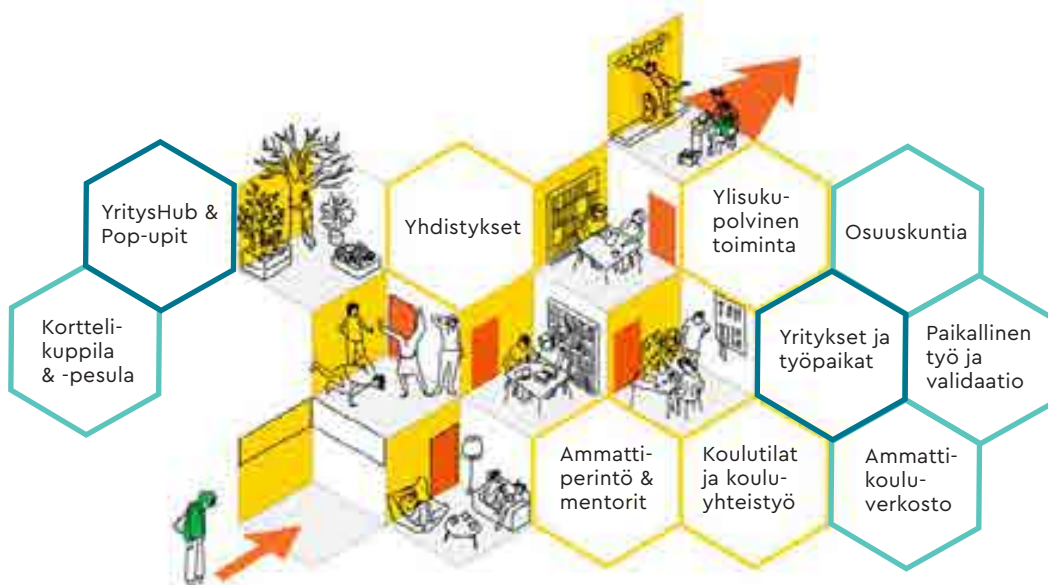
Yhteisökoulun toiminta ja yhteinen tekeminen perustuvat paikalliseen tarpeeseen, ihmisten ja yhteisön vahvistamiseen, osallistumismahdollisuuksien rakentamiseen ja tasavertaisiin vaikutusmahdollisuuksiin. Tämän vuoksi jokainen yhteisökoulu on omanlaisensa. Sen sydämen muodostavat toiminnassa mukana olevat ihmiset, vaikka toiminnan laajat raamit, arvot ja perusta ovatkin yhteneväisiä.

Yhteisökoulu aukeaa iltaisin ja viikonloppuisin yhteisötilaksi, jossa on ohjattua toimintaa ja omaehtoista tekemistä. Päivällä koulussa voi olla normaalin oppimisen lisäksi osaamisen tunnistamiseen ja kotoutumiseen liittyviä toimintoja sekä ylisukupolvisia kohtaamisia, esimerkiksi koulumummo- ja koulupappa-vapaaehtoistoiminnan avulla. Yhteisökoulu tarjoaa oppimis-, harrastus- ja työalustoja paikallisen tarpeen mukaan.

Koulupäivän ulkopuolella olevan yhteisökoulun toiminnan on tarkoitus olla helposti lähestyttävää ja kaikille avointa. Parasta on, jos toiminnassa mukana oleville saadaan tarpeen mukaan myös oma rinnalla kulkeva valmentaja tai mentori.

Ajatuksellisesti yhteisökoulu on erilaisten tilojen jatkumo, joka tarjoaa mahdollisuuden oppia ja kokea uutta jokaisen nurkan takana. Esimerkkinä on yllä olevan kuvan mukainen yksinäinen nuori, jolle talo tarjoaa mahdollisuuden oleskella ja löytää kaveriporukoita, harrastaa ohjatusti ja itsenäisesti, kohdata alueen eri-ikäisiä asukkaita luontevasti osana yhteisiä toimintoja, kehittää omia vahvuuksiaan ja oppia uutta.

Yhteisökoulun toiminnassa mukana oleminen tarjoaa kasvun mahdollisuuksia aktiiviseen kansalaisuuteen ja osallisuuden kokemuksiä tekemisen ja toiminnan suunnittelun kautta. Oman merkityksellisyyden kokemuksen vahvistuminen toiminnassa mukana olemalla innostaa myös vaikuttamistoimintaan.

Yhteisökoulu on kokonaisvaltaisen oppimisen ja kehittymisen ympäristö. Yhteisökoulussa ja sen toimintaympäristössä kasvaa uusi globaali sukupolvi, jolle monikulttuurisuus, monikielisyys ja ylisukupolvisuus on ennen kaikkea kiinnostava ja arvokas mahdollisuus, mutta myös normaalitila. Yhteisökoulu säteilee ympäristöönsä hyvää tuulta, uteliasta ja avointa asennetta ja innostavaa ilmapiiriä. Yhteisökoulun arvontuontiin osallistuvat kaikki siellä käyvät henkilöt, niin työntekijät, nuoret kuin muutkin siellä käyvät, kaikenlaiset ja -ikäiset ihmiset. Turvallinen, lämmin ja epämuodollinen ilmapiiri mahdollistaa innostuksen ja sisäisen motivaation heräämisen.

Toiminnan lähtökohtana on, että jokainen on oppija, ja opettaja on tietotaidon ja oppimisen "co-producer". Uuden oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ja reflektoiden toisten kanssa. Yhteisökoulu on sisustettu viihtyisästi ja siellä on erilaisia tiloja, kauniita, rosoisia, viihtyisiä, mutta ennen kaikkea inspiroivia. Yhteisökoulun tehtävänä on kannustaa ja rohkaista ihmisiä tulemaan yhteen ja tutustumaan toisiinsa ennen kaikkea kiinnostuksen kohteiden, ei vain samojen ominaisuuksien, elämäntilanteiden tai ongelmien perusteella. Toiminta pohjautuu paikallisille tarpeille, ihmisten vahvuuksille ja asuinalueen ilmiöille.

Tavanomainen koulu ei ole kaikkien paikka. Formaali opiskelu ja sen reunaehdot ja struktuurit voivat lannistaa. Tiedämme, että koulutus on avain sivistykseen, mutta unohdamme usein, että sivistystä voi saada myös elämänkoulun kautta. Katuviisaat ovat omaksuneet tietonsa ja taitonsa elämällä, suuntaamalla kiinnostuksensa spontaanisti ja innostuksen ajamina niihin kohteisiin ja oppeihin, jotka sillä hetkellä on koettu merkityksellisiksi. Innostus, ilo ja spontaani tekeminen ovat näille henkilöille paras tapa oppimiseen ja uusiin oivalluksiin. Miten tunnistamme ja tunnustamme näiden henkilöiden osaamisen ja käänämme koulun ulkopuolella vietetyt vuodet valtiksi? Myös osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen teemat sopivat luontevasti osaksi yhteisökoulun toimintaa.

Yhteisökoulu käyntiin

Yhteistyö ja sen kehittäminen vaativat oman selkeän resurssoinnin. Työntekijöiden määrä riippuu koulun kokoluokasta ja toiminta-alueen asukkaiden määrästä. On hyvä ajatella niin, että täysiaikais(t)en työntekijöiden lisäksi resurssia varataan myös tuntityöntekijöille, jotka pystyvät ohjaamaan ja tukemaan erilaisia toimintoja. Vapaaehtoisten mukaan saaminen vahvistaa yhteisökoulun toimintaa, mutta myös heidän ohjaamiseensa on hyvä varata työaika. Toimintaa voi käynnistää esimerkiksi mallilla, jossa on kaksi yhteistyöntekijää ja tuntityöntekijöitä. Mikäli työntekijöitä on kaksi, toisen työtehtävät voivat painottua enemmän kehittämis- ja verkostotyöhön, ja toisen käytännön yhteistyöhön ja vapaaehtoisten toiminnan mahdollistamiseen.

Yhteisökoulun organisoiminen eroaa Ruotsin mallista siinä, että Malmössä toimintaa pyörittää selkeästi kaupunki ja Ruotsin Settlementtilitto toimii konsultoivana, sparraavana ja skaalaavana yhteistyökumppanina. Settlementtiliike ei ole toimijana niin vahva kuin liikkeemme Suomessa eikä Ruotsin rahoitusrakenne tunnista samalla

tavalla järjestötoimijoita osana yhteisötyön kehittämistä kuin Suomessa. Allaktivitetshus-talojen työntekijät työskentelevät Ruotsissa settlementtityön työotteella. Suomessa kehittämistyön aloittamisessa on luontevaa yhdistää kunnan toimijoiden ja settlementtitoimijoiden osaamista uudenlaisen yhteisötyörakenteen luomiseksi.

Yhteisökoulukokeilut käynnistyvät alkuvaiheessa todennäköisesti myös Suomessa hankkeistamisen avulla. Tällöin kunta panostaa mallin toteuttamiseen omia resursseja, esimerkiksi tilan ja työntekijäresursseja. Settlementtilyhdistys, joka toimii vahvana yhteisötyön kumppanina, voi hakea rahoitusta yhteisötyöntekijöihin. Laajat kumppanuudet ja rahoituspohja tukevat toiminnan käynnistämistä ja kehittämistyötä alueella.

Allaktivitetshus-toimintamallin arvioinnin ja haastattelujen perusteella yhteisökoulujen perustamisvaiheessa kannattaa kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- Yhteisötyö on parasta käynnistää olemassa olevan koulun tiloihin. Koululla instituutiona on yleensä vankka luottamus väestön keskuudessa, jolloin toimintaan osallistumisprosentti on suurempi kuin tuntemattomammassa tilassa toimintaa käynnistettäessä.
- Koulun monipuoliset, erikoisvarustellut tilat tukevat monimuotoisen toiminnan järjestämistä ja vähentävät merkittävästi kustannuksia.
- Päätös yhteisötyön käynnistämisestä vaatii koulun johdolta ja henkilökunnalta vahvaa motivaatiota ja sitoutumista yhteiskehittämiseen alueen asukkaiden kanssa. Mikäli koulun henkilökunta suhtautuu yhteisötyöhön vastahakoisesti, toiminnan rakentaminen on vaikeaa.
- Ennen toiminnan käynnistämistä tarvitaan laaja ymmärrys alueen toimintaympäristöstä ja tarpeista. Olemassa oleva tieto ja tuntemus kannattaa hyödyntää.
- Yhteisökoulun toiminnan suunnittelu ja käynnistäminen vaatii moniammatillista yhteistyötä ja vahvan sitoutumisen niin kunnallisen puolen kuin yhdistystoiminnan osalta. On tärkeää tunnistaa alueen toimintaverkosto sekä erilaisten toimijoiden roolit ja resurssit suhteessa yhteisötyön käynnistämiseen.
- Yhteistyömuodoista ja vastuunjaosta kannattaa sopia koulun ja muiden toimijoiden välillä jo yhteisötyön suunnitteluvaiheessa.
- Yhteydenpito- ja kokouskäytännöistä kannattaa sopia jo varhaisessa vaiheessa.
- Lasten, nuorten ja alueen asukkaiden näkeminen aktiivisina toimijoina yhteisötyössä ja toimintojen kehittämisessä niin ideoijina, toteuttajina kuin osallistujina on yhteisötyön peruslähtökohta. Tämä saattaa vaatia ammatillisilta toimijoilta oman työotteen ja roolin osalta erityistä herkkyyttä suhteessa asukkaisiin.
- Tärkeää on myös järjestelmäteoreettisen ajattelumallin sisäänajaminen: asioiden linkittäminen yhteen siten, että toisessa päässä tapahtuva myönteinen asia vaikuttaa aina positiivisesti myös toiseen asiaan. Kohdistaminen ratkaisukeskeiseen työskentelyyn ja huomio ihmisten hyviin puoliin.
- Toiminnan on hyvä olla ilmaista. Ketään ei suljeta pois ja osallistuminen on vapaaehtoista. Myös toiminnassa mukana oleminen ilman aktiivista tuottamista on arvokasta itsessään.

- Aktiviteetteja, joille ei ole kysyntää, ei kannata aloittaa. Kaikkien toivottujen aktiviteettien nopea käynnistäminen on tärkeää. Ryhdy toimiin ja anna toiminnan kehittyä orgaanisesti.
- Suhteiden luominen on tärkeää kaikilla tasoilla! Ajattele sitä kaikissa yhteyksissä. Luottamus syntyy suhteissa ja luottamus on kaiken perusta koko alueen kollektiivisessä voimassa.
- Kehitä toimintaa siltä pohjalta, mikä toimii. Jos jokin ei toimi, tee jotain muuta. Varmista, että järjestelmä pysyy liikkeessä. Ole kehittäjä yhdessä alueen asukkaiden kanssa.

Lopuksi

Yhteisöllisyys pitää alueet ja yhteiskunnan koossa. Se on kuin liima, joka tuo ihmiset yhteen ja muuttaa yksilöt ryhmäksi, ja tilat ja paikat yhteisiksi. Kaupungistuminen on lisännyt yksilöllisyyttä ja muuttanut myös yhteisöllisyyden tapoja ja muotoja. Monet etsivät arkeensa lisää yhteisöllisyyttä ja kaipaavat kuulumisen ja merkityksellisyyden tunteita. Parhaimmillaan yhteisökoulut aloittavat kehityssuunnan, joka innostaa eri toimijoita avaamaan julkisia tiloja laajemmin paikallisten asukkaiden ja yhteisöjen käyttöön.

Ensimmäiset suomalaiset yhteisökoulut ovat tällä hetkellä suunnitteluvaiheessa. Yhteisökoulujen toteuttaminen vaatii tiivistä yhteistyötä ja tahtotilaa niin kunnan toimijoilta kuin yhdistyksiltä. Myös alueen yritystoimijoita olisi hyvä saada mukaan kehittämistyöhön. Allaktivitetshus-toiminta on Ruotsissa osoittanut yhteisötyön merkityksen alueen yhtenäisyyden, luottamuksen ja turvallisuuden rakentamisessa. Toivottavasti olemme Suomessa valmiit menemään samaan suuntaan.

Lähteet

Andersson R. (2000) *Etnisk och socioekonomisk segregation i Sverige 1990–1998*. SOU 2000:37.

Arbetsmarknad, Demografi och Segregation. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer, pp. 223–266.

Andersson R. (1998a) *Segregation Dynamics and Urban Policy Issues in Sweden*. Metropolis Inter.

Andersson R. (1998b) *Socio-spatial dynamics: Ethnic divisions of mobility and housing in Post-Palme Sweden*. *Urban Studies*, Vol. 35, No. 3 pp. 397–428.

Harvey D. (1973) *Social Justice and the City*, Blackwell, Cambridge.

Järg-Tärno R. (toim.) (2014) *Naapuriapu-työryhmän tausta-aineisto Rikoksentorjunta-neuvostolle*.

Koskela H. (2009) *Pelkokierre*, Gaudeamus, Helsinki.

Kukko S. (2013) *Graffitit Helsingin katukuvassa- julkisten tilojen hallinnan tekniikat*. Jyväskylän yliopisto.

Lehtovuori P. (2005) *Experience and Conflict*, Helsinki University of Technology, Espoo.

Massey D. (2005) *For Space*. Sage, London.

Massey D. (2008) *Samanaikainen tila*, Vastapaino, Tampere.

Raunio, K. (2009) *Olennainen sosiaalityössä*. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.

Ridell S., Kylmäläinen P., Nyysönen P. (toim.) (2009) *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa*, University Press, Tampere.

Roivainen, I (2004) *Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat*, Tampere University Press.

Roivainen, I. (2002) *Marginaalisuus ja sosiaalityö yhteisöissä*. Teoksessa Juhila, K., Forsberg, H. & Roivainen, I. (toim.). *Marginaalit ja sosiaalityö*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 217–232.

Saarsalmi P., Koskela T., Virtala E., Murto J., Pentala O., Kauppinen T., Karvonen S., Kaikkonen R. (2014) Terveyden ja hyvinvoinnin erot maalla ja kaupungissa vuonna 2013 – ATH-tutkimuksen tuloksia uuden kaupunki-maaseutu-luokituksen mukaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Soydan, H. (1999) *The History of Ideas in Social Work*. Birmingham: Venture Press.
Särkelä-Kukko M. (toim.) (2016) Ihmiset kun innostuu, niitä on vaikea pysäyttää. Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä Setlementeissä. Setlementtijulkaisu nro 43. Setlementtiliitto.

Särkelä-Kukko M. (2014) Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Julkaisussa Jämsen A. & Pyykkönen A. (toim.) *Osallisuuden jäljillä, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys*.

Toikko, T. (2008) *Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historiaan*. 2. painos. Tampere: Vastapaino.

Vilkama K. (2011) Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupunki Tietokeskus. tutkimuksia 2011:2.

Vilkama K., Lönnqvist H., Väliniemi-Laurson J., Tuominen M. (2014) *Eri-laistuva pääkaupunkiseutu – Sosioekonomiset erot alueittain 2002–2012*. Helsingin kaupunki. Tutkimuksia 2014:1.